

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК ФАКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА

DIGITALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION AS A FACTOR OF MODERNIZATION OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT FOR ENTREPRENEURSHIP

Ненько С.С., к.ю.н., професор,
ректор

Заклад вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права»

У статті досліджено цифровізацію публічного адміністрування як ключовий чинник модернізації адміністративно-правового забезпечення підприємництва в Україні. Показано, що у сучасній правовій науці цифровізація розглядається не лише як технічна інновація, а як комплексна трансформація правових відносин у сфері публічної адміністрації. Вона охоплює впровадження електронних адміністративних послуг, створення єдиних електронних реєстрів, розвиток цифрової ідентифікації та довірчих сервісів, формування стандартів кібербезпеки і механізмів автоматизованого прийняття управлінських рішень.

У роботі здійснено аналіз теоретико-методологічних засад цифровізації, виявлено її вплив на зміну моделі взаємодії «держава – бізнес». Цифрові інструменти розглянуто як каталізатор підвищення ефективності та прозорості публічного адміністрування, що дозволяє зменшити транзакційні витрати підприємців, мінімізувати корупційні ризики та забезпечити передбачуваність адміністративних процедур. Показано, що розвиток цифрових сервісів безпосередньо пов'язаний із модернізацією правового регулювання, зокрема через прийняття законів України «Про адміністративні послуги», «Про електронні довірчі послуги», «Про електронні комунікації» та «Про адміністративну процедуру».

Окрема увага приділена практичним аспектам цифровізації: функціонуванню Єдиного державного вебпорталу електронних послуг «Дія», який став інтегрованою платформою для реєстрації бізнесу, отримання ліцензій та подання звітності; автоматизації податкових і митних процедур; упровадженню сервісів, побудованих за принципом «життєвих подій». Показано, що цифровізація має значний економічний ефект, сприяє підвищенню інвестиційної привабливості держави та формує довіру бізнесу до органів публічної влади.

Водночас виявлено низку викликів: загрози кібербезпеці та необхідність гармонізації законодавства з європейськими стандартами; нерівний доступ до цифрових послуг унаслідок інфраструктурних диспропорцій; правові прогалини у сфері алгоритмізованого прийняття рішень та використання відкритих даних. Підкреслено, що ефективна реалізація цифрової трансформації потребує ухвалення комплексного закону «Про цифрове врядування», розбудови системи кіберзахисту та забезпечення цифрової інклюзії.

Здійснено порівняльний аналіз зарубіжного досвіду. Досвід Естонії продемонстрував ефективність моделі інтегрованих реєстрів і принципу once-only; Німеччина забезпечила правову імперативність цифрових сервісів через Onlinezugangsgesetz; Польща створила єдиний портал для підприємців Biznes.gov.pl, що інтегрований із сервісами ЄС. Обґрунтовано доцільність імплементації цих практик в Україні з метою створення повноцінного цифрового простору підприємництва, сумісного з європейським цифровим ринком.

Зроблено висновок, що цифровізація публічного адміністрування повинна розглядатися як стратегічний напрям державної політики, що поєднує правові, організаційні та технологічні аспекти. Її реалізація стане важливим чинником економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності бізнесу та інтеграції України до єдиного європейського простору.

Ключові слова: цифровізація, публічне адміністрування, адміністративні послуги, підприємництво, електронні реєстри, «Дія», кібербезпека, європейська інтеграція.

The article examines digitalization of public administration as a key factor in the modernization of administrative and legal support for entrepreneurship in Ukraine. It is demonstrated that in modern legal science, digitalization is interpreted not only as a technical innovation but as a comprehensive transformation of legal relations in the field of public administration. It includes the introduction of electronic administrative services, the establishment of unified electronic registers, the development of digital identification and trust services, the formation of cybersecurity standards, and mechanisms for automated decision-making in governance.

Theoretical and methodological foundations of digitalization are analyzed, revealing its impact on the transformation of the “state – business” interaction model. Digital tools are viewed as catalysts for enhancing efficiency and transparency in public administration by reducing transaction costs for entrepreneurs, minimizing corruption risks, and ensuring the predictability of administrative procedures. The development of digital services is shown to be directly linked with the modernization of legal regulation, particularly through the adoption of the Laws of Ukraine “On Administrative Services,” “On Electronic Trust Services,” “On Electronic Communications,” and “On Administrative Procedure.”

Practical aspects of digitalization are explored, including the functioning of the Unified State Web Portal of Electronic Services “Diia,” which has become an integrated platform for business registration, licensing, and reporting; the automation of tax and customs procedures; and the implementation of services designed on the basis of “life events.” Digitalization is argued to have a significant economic effect, improving the investment attractiveness of the state and fostering business trust in public authorities.

At the same time, a number of challenges are identified: cybersecurity threats and the need for harmonization with EU standards; unequal access to digital services due to infrastructural disparities; and legal gaps regarding algorithmic decision-making and the use of open government data. It is emphasized that effective realization of digital transformation requires the adoption of a comprehensive Law “On Digital Governance,” the development of a robust cybersecurity system, and the assurance of digital inclusion.

Comparative analysis of international experience is provided. Estonia's model demonstrates the effectiveness of integrated registers and the once-only principle; Germany has established legal imperativeness of digital services through the Onlinezugangsgesetz; and Poland has developed a one-stop portal for entrepreneurs (Biznes.gov.pl), integrated with EU services. The article argues that the implementation of these practices in Ukraine would contribute to the creation of a comprehensive digital entrepreneurship environment compatible with the European Digital Single Market.

It is concluded that digitalization of public administration should be regarded as a strategic direction of state policy that combines legal, organizational, and technological aspects. Its successful implementation will serve as an essential factor for economic development, enhancement of business competitiveness, and integration of Ukraine into the European digital space.

Key words: digitalization, public administration, administrative law, administrative services, entrepreneurship, electronic registers, Diia, cybersecurity, European integration.

Постановка проблеми. Одним із ключових трендів сучасного державотворення в Україні є цифровізація публічного адміністрування, яка розглядається не лише як технічне оновлення органів влади, а як комплексний правовий, організаційний та інституційний процес. Вона безпосередньо впливає на якість взаємодії держави й бізнесу, оскільки адміністративно-правове забезпечення підприємництва функціонує саме через діяльність органів публічної адміністрації.

Традиційно ця діяльність базувалася на паперових процесах: реєстрації суб'єктів господарювання, видачі ліцензій і дозволів, проведенні перевірок, застосуванні адміністративних санкцій тощо. Така модель була громіздкою, витратною й створювала сприятливе середовище для корупційних зловживань. В умовах глобалізації та інтеграції України у європейський правовий простір, подібна модель є застарілою й суперечить принципам належного врядування, прозорості та доступності адміністративних процедур.

Цифровізація відкриває нові можливості для трансформації адміністративно-правового забезпечення підприємництва. Електронна реєстрація бізнесу, електронне ліцензування, автоматизовані системи податкового адміністрування, онлайн-взаємодія з контролюючими органами зменшують транзакційні витрати підприємств, скорочують час і витрати на отримання адміністративних послуг, підвищують довіру до держави. Водночас цифрова трансформація публічного адміністрування супроводжується низкою викликів: необхідністю забезпечення кібербезпеки, захисту персональних даних і комерційної таємниці, подоланням цифрової нерівності між різними регіонами та категоріями суб'єктів господарювання, а також узгодженням національних правових стандартів із законодавством Європейського Союзу.

Крім того, сучасні умови воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки ставлять перед Україною завдання створення максимально сприятливого правового середовища для розвитку підприємництва. Відповідно цифровізація публічного адміністрування розглядається не лише як інструмент оптимізації управлінських процесів, але і як стратегічний фактор забезпечення економічної стійкості, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості держави.

Таким чином, виникає комплексна наукова проблема: необхідність дослідження цифровізації публічного адміністрування як чинника модернізації адміністративно-правового забезпечення підприємництва, що передбачає виявлення її переваг та ризиків, аналіз наявних нормативно-правових засад, а також формування пропозицій щодо удосконалення законодавчої та інституційної бази з урахуванням європейського досвіду.

Метою статті є комплексне науково-правове осмислення цифровізації публічного адміністрування як стратегічного чинника модернізації адміністративно-правового забезпечення підприємницької діяльності в Україні. Її сутність полягає не лише у впровадженні технічних інновацій, а у трансформації підходів до здійснення публічного управління та взаємодії держави з бізнесом. У цьому контексті цифровізація розглядається як інструмент підвищення прозорості адміністративних процедур, зменшення транзакційних витрат, створення передумов для формування сприятливого інвестиційного клімату та зміцнення довіри підприємств до органів влади.

Аналіз наукових публікацій. Питання цифровізації публічного адміністрування та її впливу на адміністративно-правове забезпечення підприємницької діяльності поступово формуються в окремий науковий напрям, який інтегрує адміністративно-правову доктрину, концепції цифрового врядування та прикладні дослідження ефективності електронних сервісів.

У вітчизняній науці особливу увагу цьому питанню приділяють дослідники, які розробляють концепцію

реформування публічної адміністрації. Зокрема, І. Коліушко наголошує на необхідності уніфікації адміністративних процедур та переведення їх у сервісно-орієнтовану площину, що забезпечує прозорість та зручність для бізнесу. У співавторстві з В. Тимошуком та О. Банчуком він обґрунтовує необхідність подолання відомчої фрагментації та впровадження єдиних процедурних стандартів, що відповідають європейським принципам належного врядування. Важливим напрямом розвитку української адміністративно-правової доктрини стали дослідження І. Тищенко, яка розглядає електронні адміністративні послуги як окремий об'єкт правового регулювання, аналізує їхню юридичну природу, ознаки та особливості правозастосування. Таким чином, українські автори підкреслюють, що цифровізація не є лише технічним нововведенням, а передусім правовим явищем, що змінює характер адміністративної процедури у взаємодії «держава-бізнес».

Зарубіжна наукова традиція розвиває інший, більш концептуальний підхід. Так, Н. Margetts та Р. Dunleavy у своїй теорії Digital-Era Governance підкреслюють, що цифровізація змінює не тільки форму надання послуг, але й саму структуру публічного управління, сприяючи переходу від бюрократичної моделі до мережевої та даноцентричної. М. Janssen досліджує інтероперабельність цифрових систем та принцип once-only, який знижує адміністративні бар'єри для бізнесу, тоді як А. Meijer концентрується на проблемах прозорості та підзвітності, доводячи, що цифрові інструменти стають ключовим фактором підвищення довіри до органів влади. Ці підходи дозволяють розглядати цифровізацію не лише як інструмент спрощення процедур, а як фундаментальну зміну парадигми публічного адміністрування.

Окремий блок досліджень пов'язаний із правовим виміром цифрової трансформації у Європейському Союзі. Регламент ЄС № 2018/1724 про Single Digital Gateway закріплює вимогу трансграничного доступу до адміністративних процедур та інформації в онлайн-форматі, що формує орієнтир для гармонізації українського законодавства. Новий Регламент ЄС 2024/1183 (eIDAS 2) визначає стандарти електронної ідентифікації та довірчих послуг, які є базовою умовою для функціонування безпаперових адміністративних процесів. У свою чергу, Директива NIS2 встановлює високі вимоги до кіберстійкості державних інформаційних систем, що безпосередньо впливає на безпеку цифрової взаємодії бізнесу з органами влади.

Таким чином, аналіз наукових публікацій дозволяє зробити висновок, що українська правова доктрина акцентує увагу на правовій і процедурній природі електронних адміністративних послуг, тоді як зарубіжна література розглядає цифровізацію як більш комплексний феномен – трансформацію моделі публічного управління та зміну принципів взаємодії держави й суспільства. Поєднання цих підходів створює методологічну основу для подальшого дослідження цифровізації як чинника модернізації адміністративно-правового забезпечення підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. У сучасній правовій науці цифровізація дедалі частіше визначається не лише як технічна інновація, а як новий етап розвитку адміністративного права та практики його реалізації. Якщо на початкових етапах цифровізація зводилася до автоматизації документообігу й створення електронних реєстрів, то сьогодні вона розглядається як комплексна трансформація правових відносин у сфері публічного адміністрування.

І. Коліушко підкреслює, що цифровізація стає складовою модернізації всієї системи публічного управління, змінюючи традиційну модель «держава-громадянин/бізнес» на сервісно-орієнтовану, де ключове значення мають доступність і передбачуваність адміністративних процедур [1, с. 57]. І. Тищенко визначає цифровізацію як правове явище, яке створює нові форми реалізації адміні-

стративних процедур, зокрема через електронні послуги, електронну ідентифікацію та довірчі сервіси [2, с. 94].

У європейській науці термін “digitalisation” має подвійну природу: з одного боку, це технологічний процес, а з іншого – нормативна категорія, яка вимагає створення відповідної правової бази для забезпечення електронної взаємодії суб’єктів права. Як зазначають М. Janssen та А. Meijer, цифровізація у сфері публічного адміністрування повинна сприйматися як фундаментальна трансформація парадигми управління, а не як електронізація паперових процедур [7, с. 265; 8, с. 509].

Таким чином, у контексті адміністративного права цифровізація охоплює:

- запровадження електронних адміністративних послуг;
- створення єдиних електронних реєстрів та цифрової ідентифікації;
- формування нормативних стандартів кібербезпеки та захисту персональних даних;
- розвиток механізмів автоматизованого прийняття управлінських рішень.

Ці явища в сукупності формують нову модель правового регулювання, у якій ключовим є забезпечення не лише законності, але й технологічної стійкості адміністративних процедур.

Цифрові інструменти виступають каталізатором підвищення ефективності публічного адміністрування. Їх використання дозволяє значно скоротити витрати часу й ресурсів на реалізацію адміністративних процедур, що особливо важливо для підприємницького середовища.

В. Тимошук наголошує, що впровадження електронних сервісів мінімізує особистий контакт суб’єкта господарювання з чиновником, що знижує ймовірність корупційних зловживань [3, с. 41]. В Україні цей підхід реалізується через Єдиний державний вебпортал електронних послуг «Дія», створений на основі Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства (2018). Як зазначено у документі, мета полягає в «створенні єдиного інтегрованого середовища для отримання громадянами та бізнесом адміністративних послуг у зручний і прозорий спосіб» [4].

У міжнародному вимірі принцип прозорості адміністративних процедур розвиває А. Meijer, який доводить, що цифрові технології забезпечують не лише швидкість і доступність, а й нову форму публічної підзвітності [8, с. 512]. Цифрові реєстри, онлайн-моніторинг процедур, публічні портали оскарження рішень адміністрації створюють основу для зниження правової невизначеності та підвищення довіри бізнесу до державних інститутів.

Цифровізація є одним із провідних чинників модернізації адміністративно-правового забезпечення підприємництва. Вона змінює не лише форми, а й зміст взаємодії підприємств з органами публічної адміністрації.

Традиційна модель адміністративних процедур характеризувалася багатоступеневістю, дублюванням документів і надмірною регламентацією. Натомість цифровізація передбачає спрощення, стандартизацію й автоматизацію. Так, ухвалення Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17.11.2021 № 2073-IX закріпило нові стандарти взаємодії держави з бізнесом, у тому числі в електронному форматі [5].

У європейській практиці цей підхід закріплено в Регламенті (ЄС) 2018/1724 (Single Digital Gateway), який визначає транскордонний доступ до адміністративних процедур через єдине цифрове вікно [6]. Для України гармонізація з цим документом означає створення таких умов, коли підприємств може відкрити бізнес, отримати ліцензію чи подати звітність без фізичного контакту з чиновником, що відповідає принципам цифрового єдиного ринку ЄС.

Отже, можна стверджувати, що цифровізація та модернізація адміністративно-правового забезпечення підпри-

ємництва перебувають у відносинах взаємної залежності: цифровізація є інструментом модернізації, тоді як модернізація створює правові рамки для легітимного й ефективного впровадження цифрових технологій.

Правове регулювання цифровізації публічного адміністрування в Україні формується на кількох рівнях: конституційному, законодавчому та підзаконному. Усі ці акти створюють цілісну нормативну систему, яка визначає умови електронної взаємодії між державою, бізнесом і громадянами.

Зокрема, Конституція України закріплює базові принципи, що становлять основу цифровізації публічного адміністрування. Так, стаття 34 гарантує право кожного на доступ до інформації [9], а стаття 42 – право на підприємницьку діяльність, що не заборонена законом [9]. У сукупності ці положення визначають інформаційні та економічні права суб’єктів господарювання, які в умовах цифровізації реалізуються через електронні сервіси.

Центральне місце у нормативному регулюванні займають спеціальні закони, спрямовані на запровадження цифрових механізмів у сфері публічного адміністрування.

Так, Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI уперше закріпив концепцію адміністративних послуг як форми реалізації владних повноважень і створив передумови для їх електронного надання [10]. Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 № 2155-VIII регламентує використання електронного підпису, печатки та електронних відміток часу, які є базовими інструментами цифрової взаємодії у сфері бізнесу та адміністрування [11]. Закон України «Про електронні комунікації» від 16.12.2020 № 1089-IX визначає правові засади функціонування електронної інфраструктури та взаємодії суб’єктів ринку [12]. А Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17.11.2021 № 2073-IX установлює єдині принципи й правила розгляду адміністративних справ, включаючи електронний формат процедур, що безпосередньо впливає на умови діяльності підприємств [5].

Ці нормативні акти поступово формують «цифрову оболонку» адміністративного права, забезпечуючи переведення більшості процедур у формат «paperless».

Значний вплив на розвиток цифровізації мають і урядові документи стратегічного планування. Так, Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки (схвалена розпорядженням КМУ від 17.01.2018 № 67-р) визначила головні напрями цифрової трансформації, у тому числі цифровізацію надання адміністративних послуг [4]. У свою чергу, Стратегія цифрової трансформації України до 2030 року, ухвалена у 2021 р., передбачає інтеграцію національної цифрової інфраструктури до єдиного європейського цифрового ринку [13].

Окремо слід згадати про запуск Єдиного державного веб-порталу електронних послуг «Дія», діяльність якого врегульована постановами Кабінету Міністрів України. Він став центральною платформою цифрової взаємодії бізнесу та держави, дозволивши здійснювати реєстрацію ФОП і ТОВ, отримувати ліцензії та дозволи, подавати декларації онлайн.

Зазначимо, що нормативна база України розвивається з орієнтацією на *acquis* ЄС. Регламент (ЄС) 2018/1724 про Single Digital Gateway встановлює вимогу транскордонного доступу до адміністративних процедур [6]. Крім того, Регламент (ЄС) 2024/1183 (eIDAS 2) закріплює єдині стандарти цифрової ідентифікації та довірчих послуг [14]. Для України гармонізація із цими актами означає створення умов для вільного обігу електронних документів і сервісів у межах майбутнього цифрового єдиного ринку.

Важливим досягненням цифровізації публічного адміністрування в Україні є розширення спектра адміністративних послуг у сфері підприємництва, що надаються в електронній формі. До них належать: реєстрація фізич-

них осіб – підприємців та товариств з обмеженою відповідальністю, отримання ліцензій та дозволів, подання декларацій і звітів. Згідно з аналітичними даними Мінцифри, понад 70% базових послуг для бізнесу сьогодні доступні онлайн [15]. Це суттєво зменшує транзакційні витрати підприємців і сприяє формуванню сприятливого бізнес-клімату.

Ключовим елементом цифрової інфраструктури стала інтегрована платформа «Дія». Вона функціонує відповідно до постанов Кабінету Міністрів України та є офіційним каналом взаємодії бізнесу і громадян з органами влади. Завдяки цій платформі підприємці отримали можливість реєструвати ФОП і ТОВ повністю онлайн, без необхідності особистого відвідування державних органів [16].

Крім того, через «Дію» реалізуються інноваційні сервіси – електронні витяги з державних реєстрів, автоматизована система подання податкової звітності, а також система «єМалюк» для комплексного оформлення документів при народженні дитини, що демонструє потенціал «життєвих подій» як моделі адміністративних послуг [17]. Це відповідає європейським підходам, зокрема принципу *once-only*, який передбачає одноразове подання даних для багаторазового використання [7, с. 266].

Особливу увагу слід приділити автоматизації податкових і дозвільних процедур. Запровадження електронних кабінетів платників податків та електронної митниці суттєво спростило виконання підприємцями своїх обов'язків перед державою. Як відзначає В. Тимошук, цифровізація дозвоільної системи та податкового адміністрування знижує рівень бюрократичного навантаження на бізнес і водночас підвищує прозорість діяльності контролюючих органів [3, с. 112].

Досвід функціонування автоматизованих систем показує, що цифрові інструменти сприяють скороченню людського фактору, а отже, зменшують ризики корупційних практик. Крім того, за даними Світового банку, цифровізація митних процедур в Україні дозволила зменшити час митного оформлення в середньому на 30% [18].

Цифровізація адміністративно-правового забезпечення підприємництва має не лише організаційний, але й економічний вимір. Зниження транзакційних витрат, скорочення часу на реєстрацію бізнесу чи отримання ліцензії створюють умови для підвищення інвестиційної привабливості держави. Як показують дослідження OECD, цифровізація адміністративних процедур прямо корелює з рівнем інвестицій і продуктивності малого та середнього бізнесу [19, с. 22].

Крім того, прозорість електронних процедур зменшує можливості для зловживань і підвищує довіру підприємців до органів публічної адміністрації. Це особливо важливо в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення, коли держава має забезпечити максимально прості й зрозумілі правила для ведення бізнесу.

Розвиток цифрових сервісів у сфері публічного адміністрування значно розширив обсяг персональних даних, які обробляються органами державної влади. Реєстраційні, дозвільні та податкові процедури передбачають подання підприємцями великого масиву конфіденційної інформації, яка у разі витоку може завдати істотної шкоди бізнесу. У зв'язку з цим питання кіберзахисту набуває не лише технічного, а й адміністративно-правового значення.

Українське законодавство передбачає основні засади функціонування системи кібербезпеки (Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 № 2163-VIII) [20], однак механізми його реалізації залишаються недостатньо дієвими. Як свідчить практика, рівень захисту державних реєстрів нерідко виявляється вразливим для хакерських атак. Під час воєнного стану проблема набуває додаткової актуальності, адже кіберзагрози з боку іноземних держав спрямовані,

зокрема, проти інформаційних систем органів влади. Науковці наголошують, що лише інтеграція європейських стандартів (зокрема вимог Директиви NIS2) дозволить створити ефективну модель кіберзахисту [21].

Важливим викликом є також баланс між прозорістю та конфіденційністю. А. Меєр слушно зазначає, що публічність і відкритість цифрових платформ не можуть суперечити конституційному праву на захист приватного життя; держава повинна гарантувати безпеку електронних сервісів на рівні, співмірному з міжнародними стандартами [8, с. 513].

Цифрова трансформація адміністративних процедур потребує розвиненої цифрової інфраструктури. Проте в Україні спостерігається значна регіональна диспропорція у доступі до якісного інтернет-зв'язку. У сільській місцевості та малих містах відсутність швидкісного інтернету істотно обмежує можливості підприємців користуватися електронними послугами. За даними Мінцифри, станом на 2023 рік близько 15 % сільських територій не охоплено мережею 4G [15, с. 45].

Така нерівність створює нові соціально-економічні бар'єри, коли лише частина бізнесу отримує реальну вигоду від цифровізації, тоді як інші підприємці залишаються залежними від паперових процедур. OECD наголошує, що цифрова інклюзія має стати стратегічним завданням для держави: надання послуг має бути доступним незалежно від місця проживання чи рівня цифрової грамотності громадян [19, с. 34].

Попри розвинену законодавчу базу, що включає закони «Про адміністративні послуги» (2012) [10], «Про електронні довірчі послуги» (2017) [11] та «Про адміністративну процедуру» (2021) [5], залишаються суттєві правові прогалини. По-перше, відсутня комплексна регламентація алгоритмізованого прийняття рішень. Хоча автоматизовані системи вже використовуються (наприклад, у податковому адмініструванні чи митному контролі), закон не визначає меж і порядок застосування таких рішень. Це породжує ризики свавілля та ускладнює оскарження результатів автоматизованої обробки.

По-друге, у законодавстві відсутні чіткі норми щодо використання відкритих державних даних бізнесом. Відкриття баз даних (наприклад, реєстру ліцензій чи дозволів) могло б стати основою для створення додаткових цифрових сервісів приватним сектором, однак нинішня нормативна база не забезпечує достатньої правової визначеності.

На думку В. Тимошука, відсутність єдиного закону «Про цифрове врядування» призводить до фрагментарності регулювання та розпорошеності правових норм між різними галузевими актами [3, с. 118]. Це ускладнює практичне застосування та знижує довіру бізнесу до електронних процедур.

Оскільки цифровізація є одним із ключових напрямів євроінтеграції України, особливого значення набуває гармонізація національного законодавства з *acquis* ЄС. Регламент (ЄС) 2018/1724 (Single Digital Gateway) встановлює єдине цифрове вікно для доступу громадян та бізнесу до адміністративних процедур [6]. Натомість в Україні ще не повною мірою реалізовано можливість транскордонного отримання електронних послуг.

Додатковим викликом є імплементація Регламенту (ЄС) 2024/1183 (eIDAS 2), який унормовує європейську цифрову ідентичність [14]. Його положення вимагають технічної сумісності українських довірчих сервісів із європейськими стандартами, що потребує модернізації національної інфраструктури.

Можна дійти висновку, що для України завданням найближчого десятиліття є не лише технічна інтеграція в цифровий простір ЄС, а й глибока адаптація правових засад електронної взаємодії. Це передбачає внесення змін у профільні закони, прийняття нового кодифікованого

акту про цифрове врядування та забезпечення практичної реалізації принципів «paperless» та «once-only» у сфері підприємництва.

Дослідження викликів та проблем цифровізації адміністративно-правового забезпечення підприємництва в Україні показало, що, попри значні досягнення у розвитку електронних сервісів, національна система ще перебуває на етапі становлення і потребує подальшої модернізації. У цьому контексті особливого значення набуває вивчення зарубіжного досвіду країн, які досягли значних результатів у сфері цифрового врядування. Практика Естонії, Німеччини та Польщі є показовою, оскільки демонструє різні моделі інтеграції цифрових технологій у публічне адміністрування: від побудови повністю інтегрованої цифрової держави до створення єдиних порталів підприємницьких послуг та правового зобов'язання органів влади забезпечувати доступність онлайн-процедур. Аналіз цих моделей дозволяє виокремити ті інституційні та правові механізми, які можуть бути імплементовані в Україні для вдосконалення адміністративно-правового забезпечення підприємництва.

Естонія є світовим лідером у сфері цифрового врядування. Система X-Road забезпечує інтеграцію державних реєстрів і дає можливість підприємцям здійснювати практично всі юридично значимі дії онлайн – від реєстрації компанії до подання звітності. Завдяки запровадженню цифрової ідентичності, яка використовується більш ніж у 99% транзакцій між громадянами, бізнесом і державою, Естонія змогла мінімізувати паперовий документообіг та суттєво знизити адміністративні витрати [22, с. 17].

Досвід Естонії демонструє ефективність принципу once-only, відповідно до якого дані, подані підприємцем один раз, не можуть повторно вимагатися державними органами. Це повністю відповідає європейським стандартам, закріпленим у Регламенті (ЄС) 2018/1724 (Single Digital Gateway) [6]. Для України впровадження цього принципу у національне законодавство означатиме суттєве зменшення бюрократичного навантаження на бізнес.

У Німеччині ключовим нормативним актом, що регулює цифровізацію адміністративних процедур, є Закон про доступ до онлайн-послуг (Onlinezugangsgesetz). Він зобов'язав усі федеральні, земельні та муніципальні органи влади забезпечити доступ громадян і бізнесу до адміністративних послуг через єдиний портал [23, с. 49]. Для підприємців це означає можливість отримання ліцензій, дозволів, внесення змін до комерційних реєстрів у електронному форматі.

Важливо, що Німеччина активно розвиває систему міжвідомчої інтероперабельності, яка дозволяє підприємцям здійснювати складні процедури, пов'язані з відкриттям бізнесу чи працевлаштуванням іноземців, без повторного подання документів у різні органи. Для України цей досвід є корисним у частині розбудови інтегрованих державних реєстрів і портальної взаємодії.

У Польщі цифровізація публічного адміністрування реалізується через платформу Biznes.gov.pl, яка є «єдиним вікном» для підприємців. Через неї можна зареєструвати компанію, отримати ліцензію або дозвіл, подати декларацію чи оформити державну допомогу [24]. Ця система ґрунтується на європейських стандартах відкритості й прозорості, а також інтегрована із сервісами ЄС, що полегшує транскордонну діяльність бізнесу.

Досвід Польщі важливий для України з огляду на спільні економічні виклики та схожість правових систем. Впровадження подібної «єдиної платформи для бізнесу» на базі portalу «Дія» дозволило б оптимізувати підприємницькі процедури та прискорити інтеграцію у внутрішній ринок ЄС.

Узагальнюючи зарубіжний досвід, можна виділити кілька ключових елементів, релевантних для України:

- інтеграція державних реєстрів (модель Естонії), що усуне дублювання даних;
- єдиний портал послуг для бізнесу (модель Польщі), що забезпечить повний цикл процедур в одному цифровому середовищі;
- правова імперативність цифрових сервісів (модель Німеччини), яка зобов'язує всі органи влади забезпечувати надання послуг онлайн;
- гармонізація з європейськими регламентами (Single Digital Gateway, eIDAS 2, NIS2), що гарантуватиме транскордонність і безпеку електронних процедур.

Для України імплементация цих практик означає створення повноцінного цифрового простору підприємництва, у якому адміністративно-правове забезпечення буде максимально прозорим, доступним і конкурентоспроможним у межах єдиного європейського ринку.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що цифровізація публічного адміністрування є визначальним чинником модернізації адміністративно-правового забезпечення підприємницької діяльності в Україні. Вона не лише змінює інструментарій публічної адміністрації, але й трансформує саму модель взаємодії між державою і бізнесом.

У теоретико-методологічному вимірі цифровізація в адміністративному праві виступає не просто технологічним явищем, а комплексною правовою категорією, яка формує нові принципи належного врядування – прозорість, доступність, підзвітність та правову визначеність адміністративних процедур.

На нормативному рівні Україна створила базове правове підґрунтя для розвитку цифрових сервісів у сфері підприємництва: ухвалено закони про адміністративні послуги, електронні довірчі послуги, адміністративну процедуру, а також низку стратегічних актів уряду. Проте ця база ще не є системною і потребує подальшої гармонізації з *acquis* ЄС.

Практичний досвід впровадження цифрових інструментів, зокрема функціонування portalу «Дія», довів, що цифрові сервіси здатні істотно скоротити транзакційні витрати бізнесу, знизити корупційні ризики та забезпечити швидкість і зручність адміністративних процедур. Разом із тим проблемами залишаються нерівність доступу до технологій, загрози кібербезпеки та фрагментарність правового регулювання.

Зарубіжний досвід (Естонія, Німеччина, Польща) свідчить, що успіх цифрової трансформації залежить від інтеграції державних реєстрів, створення єдиного portalу підприємницьких послуг, запровадження принципу once-only та нормативної імперативності онлайн-процедур. Гармонізація з європейськими регламентами (Single Digital Gateway, eIDAS 2, NIS2) є ключовою умовою для інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС.

Отже, цифровізація публічного адміністрування повинна розглядатися як стратегічний напрям державної політики, що поєднує правові, організаційні та технологічні аспекти. Для України це означає необхідність: 1) прийняття комплексного закону про цифрове врядування; 2) подальшої інтеграції національних реєстрів і систем ідентифікації з європейськими стандартами; 3) розширення доступу до інтернету та підвищення цифрової грамотності підприємців; 4) розбудови надійної системи кіберзахисту.

Вбачається, що реалізація цих завдань сприятиме створенню ефективного, прозорого та конкурентоспроможного середовища для підприємницької діяльності, що, у свою чергу, стане важливим чинником економічного відновлення та інтеграції України до єдиного європейського простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колюшко І. Б. Реформування українського адміністративного права: проблеми та перспективи. Київ: Факт, 2003. 312 с.
2. Тищенко І. В. Електронні послуги у діяльності публічної адміністрації України: монографія. Харків: Право, 2017. 232 с.
3. Тимошук В. Публічне адміністрування в умовах цифровізації: адміністративно-правові виклики. Київ: Факт, 2019. 188 с.
4. Кабінет Міністрів України. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки: Розпорядження від 17.01.2018 № 67-р. *Офіційний вісник України*. 2018. № 11. Ст. 398.
5. Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17.11.2021 № 2073-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 24. Ст. 177.
6. Regulation (EU) 2018/1724 of the European Parliament and of the Council of 2 October 2018 establishing a single digital gateway to provide access to information, procedures and assistance services. *Official Journal of the European Union*. 2018. L 295. P. 1–38.
7. Janssen M., Konopnicki D., Snowdon J. L., Ojo A. Driving public sector innovation using big and open linked data. *Information Systems Frontiers*. 2018. Vol. 20. P. 263–269.
8. Meijer A. Transparency. In: Bovens M., Goodin R., Schillemans T. (eds.). *The Oxford Handbook of Public Accountability*. Oxford: Oxford University Press, 2015. С. 507–524.
9. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
10. Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 409.
11. Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 15. Ст. 89.
12. Закон України «Про електронні комунікації» від 16.12.2020 № 1089-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 7. Ст. 48.
13. Міністерство цифрової трансформації України. Стратегія цифрової трансформації України до 2030 року. Київ, 2021. 45 с. URL: <https://thedigital.gov.ua>.
14. Regulation (EU) 2024/1183 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 on a framework for a European Digital Identity. *Official Journal of the European Union*. 2024. L 202. P. 1–74.
15. Міністерство цифрової трансформації України. Звіт про цифрову трансформацію України – 2023 рік. Київ, 2023. 78 с. URL: <https://www.mint.gov.ua>.
16. Кабінет Міністрів України. Постанова «Деякі питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та мобільного додатку “Дія”» від 04.12.2019 № 1137. *Офіційний вісник України*. 2019. № 99. Ст. 3259.
17. Міністерство цифрової трансформації України. ЄМалято: офіційний інформаційний портал. Київ, 2022. URL: <https://diia.gov.ua/services/yemalyatko>.
18. World Bank. Doing Business 2020: Comparing Business Regulation in 190 Economies. Washington, DC: World Bank, 2020. 192 p. URL: <https://www.worldbank.org>.
19. OECD. Digital Government Review of Slovenia: Leading the Digital Transformation of the Public Sector. Paris: OECD Publishing, 2020. 156 с. DOI: 10.1787/fe5f8f5f-en.
20. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 № 2163-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 403.
21. Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on measures for a high common level of cybersecurity across the Union (NIS2 Directive). *Official Journal of the European Union*. 2022. L 333. P. 80–152.
22. Drechsler W. Pathways to Digital Welfare State: Lessons from Estonia. *Journal of Comparative Policy Analysis*. 2021. Vol. 23(1). С. 15–30.
23. Federal Ministry of the Interior, Building and Community (Germany). Online Access Act (Onlinezugangsgesetz – OZG). Berlin: BMI, 2017. 76 с. URL: <https://www.bmi.bund.de>.
24. Biznes.gov.pl. Government Portal for Entrepreneurs. Warsaw: Ministry of Development and Technology of Poland, 2023. URL: <https://www.biznes.gov.pl>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 20.10.2025

Дата публікації: 29.10.2025